

METSO:n lentoonlähtö – viestintä ohjelman tukena

Paula Horne

PTT

METSO-ohjelma

METSO-ohjelmien vaiheet

Valtioneuvosto asetti 14.12.2000 toimikunnan laatimaan ehdotuksen Etelä-Suomen, Oulun läänin länsiosan ja Lounais-Lapin metsien suojelun tavoite-, rahoitus- ja toimintaohjelmaksi. Toimikunnassa oli jäseninä kaikki tärkeimpien sidosryhmien edustajat. Ns. Metso-toimikunta jätti toimenpide-ehdotuksensa valtioneuvostolla kesäkuussa 2002, ja lokakuussa samana vuonna valtioneuvosto teki periaatepäätöksen METSO-ohjelman 2003–2007 käynnistämisestä ja rahoittamisesta. Moni ohjelman 17 toimenpiteestä olivat pilottikokeiluja, ja tarkoituksena oli arvioida niistä saatujen kokemusten pohjalta miten eteläisen Suomen metsien monimuotoisuuden turvaamista jatketaan. Ensimmäisestä vaiheesta tehtiin toimenpide-ehdotusten mukaisesti ekologisten, taloudellisten ja sosiaalisten vaikutusten arviointi.

Ympäristöministeriö asetti 17.4.2007 valmistelutyöryhmän laatimaan ehdotuksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmaksi. METSO II valmistelutyöryhmä jätti toimenpide-esityksensä joulukuussa 2007 ja valtioneuvosto teki 27.3.2008 sen pohjalta periaatepäätöksen Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelmasta vuosille 2008–2016.

METSO 2003–2007 –ohjelman tavoitteet ja periaatteet, yleinen osa (lyhennetty)

”Osa toimenpiteistä perustuu nykyisin käytössä oleviin metsien monimuotoisuutta säilyttäviin keinoihin. Osa toimenpiteistä perustuu kokonaan tai osittain uusiin keinoihin, joiden tarkoituksenmukaisuuden arviointi vaatii pilottihankkeiden tai esiselvitysten käynnistämistä ja niiden tulosten arviointia.

Toimenpide-ehdotuksissa lähtökohdaksi on otettu metsäisille luontotyypeille ja uhanalaisille lajeille tärkeiden elinympäristöjen ja rakennepiirteiden nykyistä parempi turvaaminen. Esitettävät uudet keinot perustuvat metsänomistajan vapaaehtoisuuteen.”

METSO 2008–2016 –ohjelman tavoitteet ja periaatteet

”Ohjelman tavoitteena on pysäyttää metsäisten luontotyyppien ja metsälajien taantuminen ja vakiinnuttaa luonnon monimuotoisuuden suotuisa kehitys vuoteen 2016 mennessä. Tähän tavoitteeseen päästään

- parantamalla suojelualueverkostoa; ylläpitämällä ja kehittämällä talousmetsien luonnonhoitoa;
- parantamalla tietopohjaa toimenpiteiden arviointia ja kehittämistä varten;

- sekä metsä ja ympäristöorganisaatioiden välisellä yhteistoiminnalla, metsänomistajien neuvonnalla, metsäammattilaisten koulutuksella ja viestinnällä.

METSO-ohjelmaa toteutetaan ekologisesti tehokkailla, vapaaehtoisilla ja kustannusvaikuttavilla keinoilla. Ohjelman lähtökohtana on, että se ei saa vaarantaa tai hidastaa jo päätettyjen luonnonsuojeluohjelmien loppuunsaattamista.

Ohjelmaa laadittaessa on otettu erityisesti huomioon METSON kokeiluvaiheessa vuosina 2002 – 2007 saadut kokemukset. Valtioneuvosto katsoo METSON kokeiluvaiheesta saatujen tulosten osoittavan, että monimuotoisuuden turvaamistavoitteeseen voidaan päästä yhteiskunnallisesti hyväksyttävästi METSO-ohjelman keinoin.”

METSON onnistunut lento-ohjelma

Ennen METSO-ohjelmia 1990-luvulla oli Natura 2000 –verkoston toteuttaminen kiristänyt ympäristöhallinnon ja metsänomistajien välejä. Koska eteläisessä Suomessa on vähän valtion metsiä, ohjelman painopiste on väistämättä yksityismetsiä koskeissa toimenpiteissä. Päätös pitäytyä omistajille vapaaehtoisissa keinoissa pitää sisällään riskin riittävän pinta-alan ja luontoarvojen saavuttamisesta.

METSO-ohjelmat ovat onnistuneet luomaan myönteisen, yhteistyöhön perustuvan ilmapiirin metsien monimuotoisuuden turvaamiselle. Seurannan tulosten perusteella METSO onnistui tavoitteissaan luoda uutta toimintakulttuuria ja monipuolistaa monimuotoisuuden turvaamisen keinovalikoimaa. Metsä- ja ympäristöammattilaisille suunnatun kyselyn perusteella yhteistyön merkitys monimuotoisuuden turvaamisessa on korostunut, vaikka yhteistyö ei kaikilta osin täyttänyt kaikkien vastaajien toiveita. Yhteistyöhankkeiden, tiedotuksen ja koulutuksen lisäämisen katsottiin vähentävän organisaatioiden välisiä ennakkoluuloja ja helpottavan yhteistyön syntymistä ja tiedon, osaamisen ja kokemusten jakamista. Tärkeää olisi luoda konkreettisia mahdollisuuksia yhteistyön muodostumiselle, kuten yhteisiä retkeilyjä ja koulutustilaisuuksia, joissa kontaktien muodostuminen ja toiseen organisaatioon tutustuminen helpottuisi.

Viestintä oli ratkaisevassa roolissa METSON ensimmäisen vaiheen 2003 – 2007 onnistumisessa. Viestinnällä on ollut keskeinen merkitys METSON tunnetuksi tekemisessä ja hyväksynnän saavuttamisessa, etenkin uusien suojelukeinojen kokeilussa.

Vastuuministeriöiden yhteinen viestintä METSO-tunnuksen alla on tuonut metsien suojeluasioita koskevaan viestintään huomattavaa lisäarvoa ja uskottavuutta. METSOsta muodostui tuotemerkin omainen myönteinen tunnus metsien monimuotoisuuden turvaamiselle.

Viestintä

Viestinnän suunnittelu

Maa- ja metsätalousministeriö ja ympäristöministeriö ovat vastanneet yhdessä METSON viestinnän toteutuksesta. Ministeriöiden yhteisen viestinnän suunnittelua varten perustettiin kuukausittain kokoontuva viestinnän ohjausryhmä. Kaikelle METSON viestintämateriaalille mm. laadittiin yhtenäinen ulkoasu. Valtioneuvoston periaatepäätöksessä ei osoitettu määrärahoja METSO-ohjelman viestintään, mutta maa- ja metsätalousministeriö ja

ympäristöministeriö ovat käyttäneet muita varoja METSOa tukevaan viestintään vuosittain noin 100–150 000 euroa.

Tärkeimpiä ministeriöiden julkisuuskanavia olivat:

- **METSO-seminaarit, retkeilyt yms.**
 - o vuosittainen seminaari eri puolilla maata ohjelman etenemisestä ja tuloksista
 - o retkeilyitä eri kohteilla
- **Uutiskirjeet**
 - o tärkeimmät ajankohtaisaiheet METSO-ohjelman etenemisestä
 - o koti- ja ulkomainen sähköpostijakelulista, myös tekstiversio ja painetun jakelu
 - o ilmestyi 1–2 kuukauden välein, yht. 26 numeroa
- **Muut viestintävälineet -ja tavat**
 - o Ministeriöiden yhteisesti ylläpitämät verkkosivut, arviointi käytettävyydestä 2004, myös ruotsin- ja englanninkielistä aineistoa
 - o esitteet tärkeimmistä ohjelman teemoista ja kampanjoista, painosmäärät ovat vaihdelleet kolmesta yli kymmeneen tuhanteen kappaleeseen
 - o METSO-juliste
 - o METSO-postikortit ja retkipullo
 - o METSOlla on ollut oma näyttely kolmilla metsäpäivillä, kaksilla ELMA-maatalousmessuilla ja EU:n Green Week-tapahtumassa toukokuussa 2006
 - o Kaksi METSO-aiheista elokuvaa on valmistunut, toinen ennallistamisesta (Luonto palaa), toinen METSO-kohteista

Ministeriöiden viestinnän lisäksi sidosryhmät ja ohjelman toimenpiteiden toteuttajat ovat toteuttaneet omia viestintästrategioitaan. Toimenpiteiden toteuttajat – metsäkeskukset, alueelliset ympäristökeskukset, metsänhoitoyhdistykset, kunnat, Metsähallitus – ovat olleet erittäin tärkeä kanava ohjelman tunnettavuuden lisäämisessä erityisesti paikallistasolla. Esimerkiksi Satakunnan luonnonarvokauppa –hanke ylläpiti omia verkkosivustojaan, laati perusteellisia vuosiraportteja, järjesti retkeilyjä ja antoi haastatteluja sekä valtakunnalliselle että paikallistason tiedotusvälineille. Myös monet muut projektit olivat erittäin aktiivisia ja kohdistivat tiedottamista erityisesti ns. kenttäväelle ja metsänomistajille, jotka lopulta sopimuksen neuvottelevat.

Avainasemassa METSON menestykselle on ollut metsänomistajien ja heidän etujärjestöjensä myönteinen suhtautuminen METSOon. Kokeiluhankkeissa kenttätöntekijöiden aktiivisuus METSON vapaaehtoisten keinojen tiedotuksessa metsänomistajille on ollut ratkaisevaa.

Näkyvyys ja kommentointi julkisuudessa

METSON näkyvyyttä ja julkisuuden laatua on arvioitu kahdessa MBrainin toteuttamassa arvioinnissa. Tulosten mukaan METSO-ohjelma oli hyvin esillä tiedotusvälineissä. Metsäalan ammattilehdet kattoivat 12 % julkaisuudesta, ympäristöjärjestöt 7 % ja yleiset lähteet valtaosan, 81 %.

Pääosa julkisuudesta oli neutraalia eli jutun sävy käsitteli tasapainoisesti hyviä ja huonoja puolia, tai pitäytyi vain asiatiedossa ottamatta kantaa. Metsäalan ammattilehtien kirjoituksen olivat pääosin neutraaleja, ympäristöjärjestöjen tiedotuksessa, eli järjestöjen lehdissä ja

verkkosivuilla, noin neljännes oli negatiivista luonteeltaan ja reilu kymmenys positiivista. Yleisten lähteiden tiedotus oli selkeästi positiivisinta, yli 20 %, kun taas negatiivista julkisuutta oli vain muutama prosentti.

Eri sidosryhmien kommentit uutisissa olivat pääosin neutraaleja luonteeltaan. Ympäristöjärjestöjen kommentteja esiintyi eniten, sen jälkeen viranomaisten ja metsänammattilaisten. Kansalaiset ottivat vain hyvin harvoin kantaa METSO-ohjelmaan. Vain ympäristöjärjestöt ja metsänomistajat esittivät myös negatiivisia kommentteja. Positiivisten kommenttien osuus oli suurin metsänomistajien ja viranomaisten taholta.

Vuodesta 2003 vuoteen 2006 ympäristöjärjestöjen esittämät mielipiteet uutisissa muuttuivat neutraalimpaan suuntaan. Kun ensimmäisinä vuosina negatiivia mielipiteitä oli 40 – 60 %, viimeisenä vuonna neutraaleja kommentteja oli yli 80 % kommentteista. Metsänomistajien (ml. MTK) ja metsäammattilaisten kommentteissa negatiivisten ja positiivisten kommenttien osuus pysyi seurantajakson ajan jokseenkin tasaisena.

Erityisen paljon julkisuutta saivat yksityismetsien toimenpiteet (luonnonarvokauppa, tarjouskilpailu ja yhteistoimintaverkostot). Myös talousmetsien luonnonhoito, joka koskee sekä Metsähallituksen että yksityismetsiä, ja ennallistaminen olivat hyvin esillä.

Tunnettuus metsänomistajien keskuudessa

METSON keinojen tunnettavuudesta metsänomistajien keskuudessa on käynnissä tutkimus Metsäntutkimuslaitoksessa. Tähän asti asiaa ei ole vielä selvitetty. Oulun yliopisto ja Metsäntutkimuslaitos selvittivät vuonna 2005 Satakunnan luonnonarvokauppaan kohteita tarjonneiden metsänomistajien käsityksiä monimuotoisuuden turvaamisesta. Vastaaajia pyydettiin arvioimaan ovatko vapaaehtoisuuteen pohjautuvat keinot muuttaneet heidän näkemyksiään metsien monimuotoisuuden turvaamista kohtaan. Yli kaksi kolmasosaa katsoi asenteensa muuttuneen myönteisemmäksi, ja kielteisemmäksi sen arvioi muuttuneen vain kaksi prosenttia.

Vapaaehtoisten keinojen pilottiprojektien tulosten perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että metsänomistajat tuntevat METSON keinot melko hyvin. Erityisesti puukaupoissakin aktiiviset metsänomistajat tuntevat sekä keinot että omien metsäkohteidensa mahdollisuudet hyvin. Myös luonnonsuojelullisesti suuntautuneet metsänomistajat tuntevat METSON.

Viestintä METSO-kaudella 2008 – 2016

Valtion periaatepäätöksen kohta 10: Viestinnän toteuttaminen

Viestinnän tavoitteena on tehdä METSON keinoja ja kohteiden valintaperusteita sekä METSON etenemistä tunnetuksi. Tavoitteena on myös "antaa METSOlle kasvot" tekemällä tunnetuksi työhön osallistuvia tahoja ja henkilöitä. Lisäksi viestinnällä kerrotaan toimenpiteiden ekologisista, sosiaalisista ja taloudellisista perusteista ja vaikutuksista sekä Suomessa että ulkomailla.

METSOa tehdään tunnetuksi luomalla sille helposti tunnistettava visuaalinen ilme. Ohjelman alkuvaihetta tuetaan laajalla viestintäkampanjalla, jossa käytetään monipuolisesti hyväksi eri viestintävälineitä. Paikallisten toimijoiden tueksi tuotetaan yhteistä viestintä ja kampanjamateriaalia, jota voidaan joustavasti täydentää

paikallisilla sisällöillä. Tavoitteena on paikallisten toimijoiden palvelun lisäksi kustannustehokkuus. METSO:n verkkosivut uudistetaan ja niistä kehitetään nykyistä vuorovaikutuksellisempi väline, joka tekee mahdolliseksi myös sähköisen asioinnin ja jossa on apua paikallisille toimijoille. Myös sidosryhmien viestintäkanavia tarvitaan ohjelman tekemiseksi tunnetuksi.

Valtioneuvosto edellyttää, että ympäristöministeriö ja maa- ja metsätalousministeriö valmistelevat yhteistyössä METSO:n viestintämateriaalin ja viestinnän sisällön. Viestinnän suunnittelussa ja sen toteuttamisessa ne käyttävät hyväksi sidosryhmien asiantuntemusta.

Tällä hetkellä viestinnän suunnittelu on käynnistynyt ministeriöiden välillä. Seuraavassa vaiheessa ovat mukana myös sidosryhmät.

- Uudet verkkosivut ovat jo protokäytössä, interaktiivisuutta on lisätty mm. kaavake oman kohteen ilmoittamiseen, ja alueellisten yhteishenkilöiden yhteystiedot
- Vuosittainen seminaari, 2.4.2009 Tampereella
- Uutiskirje
- METSO:n logon päivitys